

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми «**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**»

Виконала: студентка 2 курсу,
групи DO1 – M18z,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
за освітньою програмою Дошкільна освіта
(заочна форма навчання)
Ковальчук Наталія Михайлівна

Керівник: **Бабюк Т. Й.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри теорії
та методик дошкільної освіти

Рецензент: **Юрчишин Ю.В.**,
кандидат наук з фізичного виховання та
спорту, доцент, завідувач кафедри теорії і
методики фізичного виховання

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
1.1 Фізична культура як складова частина процесу фізичного виховання особистості.....	6
1.2 Сутність та структура фізичної грамотності дітей старшого дошкільного віку.....	11
1.3 Розвиток рухових здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	20
1.4 Стан сформованості фізичної грамотності дітей старшого дошкільного віку.....	44
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	48
2.1 Формування фізичної грамотності дітей старшого дошкільного віку під час занять з фізичного виховання.....	48
2.2 Форми роботи з фізичного виховання для розвитку фізичної грамотності дітей старшого дошкільного віку у режимі дня	69
2.3 Результати експериментальної перевірки ефективності методики фізичної грамотності дітей старшого дошкільного віку	86
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	90
ДОДАТКИ	96

ВСТУП

Актуальність. У законах України “Про дошкільну освіту” [29], “Про фізичну культуру і спорт” [30], Державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ ст.) [22], Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту в Україні [23] поставлена мета – створити умови, за яких будуть задіяні творчі сили молодшої особистості, відкриється простір до її активної самореалізації. Визначення поняття “фізична культура” включає явища духовного світу, знання, мотиви, норми і зразки поведінки. Особливого значення в цьому контексті набуває проблема формування в дітей старшого дошкільного віку фізкультурних знань, культури рухів, які повинні займати одне з провідних місць у системі ціннісних орієнтацій людей різних соціальних і вікових груп, формування пріоритету здоров’я як найвищої людської цінності і на основі цього покращення загального фізичного стану організму. Успішне розв’язання даної проблеми можливе лише за умови цілеспрямованого, комплексного вирішення завдань із фізичної грамотності починаючи з раннього віку і впродовж усього життя.

У дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених розглядаються окремі аспекти фізичної грамотності: використання народних традицій у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку [13; 56; 59; 63]; методологічні основи фізичного виховання дітей [3; 14; 35; 77]; проблема навчання фізичних вправ дітей старшого дошкільного віку [6; 15; 60]; психолого-педагогічне обґрунтування процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку [5; 82]; шляхи покращення процесу фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку [15; 36; 74]. Однак, незважаючи на такий широкий спектр досліджень, проблема фізичної грамотності старших дошкільників вивчена недостатньо. Такий стан речей і спонукав нас до вивчення означеної проблеми, що визначило об’єкт, предмет і мету дослідження. Актуальність цієї проблеми на сучасному етапі вдосконалення змісту і методики фізичного виховання в дошкільних навчальних закладах зумовили вибір теми дипломної роботи:

«Методика формування фізичної грамотності дітей старшого дошкільного віку».

Об'єкт дослідження. Процес фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження. Зміст, форми та методи формування особистої фізичної грамотності старших дошкільників у процесі фізичного виховання.

Мета дослідження. Розробити і науково обґрунтувати методику формування особистої фізичної грамотності старших дошкільників та експериментально перевірити її ефективність.

Вихідною для дослідження стала **гіпотеза**: покращення у фізичному вихованні дітей старшого дошкільного віку можна досягти за умов їх фізичної грамотності через ефективне використання у навчально-виховному процесі:

- активних форм організації фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку, ефективних методів та прийомів роботи;
- традицій українського тіловиховання;
- системи чинників, що об'єднуються поняттям "здоровий спосіб життя";
- налагодження педагогічної співпраці зі всіма зацікавленими сторонами у вирішенні зазначеної проблеми;
- урахування інтересів, потреб, мотивів дітей.

Відповідно до мети й гіпотези дослідження передбачається розв'язання таких **завдань**:

1. Визначити склад і структуру фізичної грамотності особистості.
2. Розробити критерії оцінки фізичної грамотності дітей старшого дошкільного віку.
3. Розробити зміст, форми і методи навчально-виховної роботи, спрямованні на ефективну фізичну підготовку старших дошкільників
4. Експериментально перевірити їх ефективність.

Методи дослідження:

1. Аналіз наукової, методичної літератури, наукових статей, фахових періодичних видань, вивчення передового педагогічного досвіду.

2. Спостереження та аналіз різних видів діяльності дітей, анкетування, індивідуальні бесіди, діагностичні методики.

3. Педагогічний експеримент.

4. Математична обробка отриманих експериментальних даних.

Апробація результатів дослідження

Основні положення дослідження розглядалися й обговорювалися на засіданнях наукового гуртка «Екологічне виховання дітей дошкільного віку», науково-практичній конференції студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» (м. Кам'янець-Подільський, 2019), міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми наступності дошкільної та початкової освіти» (м. Кам'янець-Подільський, 2019),

За результатами дослідження опубліковано.....

База дослідження – заклади дошкільної освіти «Сонечко» та «Ромашка» міста Теремовля Тернопільської області та Теремовлянський навчально-реабілітаційний центр.

В експерименті брало участь 43 дитини старшого дошкільного віку (21 – експериментальної групи та 22 – контрольної групи).

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізувавши наукову літературу з проблеми формування особистої фізичної грамотності, ми визначили, що у більшості опрацьованих нами науково–методичних джерел описується "фізична культура", але мало уваги приділяється шляхам її формування в особистості. На основі аналізу опрацьованої літератури можна вважати, що поняття фізична культура старших дошкільників повинно включати знання, уміння, певні якості та діяльність особистості. Розглядаючи формування фізичної грамотності старших дошкільників як педагогічну проблему, ми виявили в науковій та методичній літературі засоби та методи формування інтересу до занять фізичними вправами, при цьому відзначається провідна роль педагога та місце батьків у цьому процесі.

2. Одержані в констатувальному експерименті результати дають підстави для таких висновків: рівень сформованості фізичної грамотності старших дошкільників потрібно оцінювати за такими показниками: рівень знань та рівень розвитку фізичних якостей, ставлення до фізичної грамотності. Загальний рівень сформованості фізичної грамотності старших дошкільників ми визначали на основі загального аналізу за рівнями (високий, середній, низький).

3. Зміст програми формування фізичної грамотності старших дошкільників передбачає:

а) форми – інтегровані заняття з фізичної грамотності; сюжетні заняття; ранкова гімнастика з використанням танцювальних рухів, імітаційних вправ, художнього слова; заняття “Турбуюся про своє здоров’я”; фізкультурні розваги, спортивні вікторини; дидактичні ігри на спортивну тематику; віршовані фізкультхвилинки; рухова діяльність дітей; індивідуальні заняття з малорухливими та ослабленими дітьми; змагання;

б) засоби – сучасні та народні рухливі ігри; використання художнього слова (віршів, оповідань, казок) та фольклорних матеріалів (загадок, прислів’їв, лічилок, скоромовок, пісень) на фізкультурно–спортивну тематику; збагачення

вправ новими руховими завданнями; використання на заняттях вправ, ігор; елементи змагань; естафети, спортивні вправи та ігри;

в) методи та методичні прийоми навчання – переконання, заохочення, оцінка; бесіди; запитання, нагадування, зауваження, уточнення, ігровий метод; пошукові ситуації; евристичні запитання, логічні завдання; урізноманітнення фізкультурного обладнання та його раціональне використання; використання природного середовища для проведення різних вправ на вдосконалення основних рухів; музичний супровід.

4. Прикінцевий етап дослідження засвідчив помітні позитивні кількісні та якісні зрушення рівнів сформованості фізичної грамотності в дітей експериментальної групи. Як свідчать результати дослідження, в експериментальній групі відбулися значні позитивні зрушення щодо рівневої характеристики фізичної грамотності дітей старшого дошкільного віку. Високого рівня досягли 47,6% дітей (на констатувальному етапі високий рівень був 23,8%). На середньому рівні стало 52,4% дітей (до навчання – 47,6%. На низькому рівні не залишилось дітей (було 28,6%). У контрольній групі суттєвих змін не відбулося.

Отже, результати дослідження підтвердили ефективність запропонованої експериментальної методики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрух М. Г. Сознательность и активность в процессе усвоения физических упражнений школьниками : дис... канд. пед. Наук : 13.00.01. Киев, 1966. 217 с.
2. Аркин Е. А. Ребенок в дошкольные годы Москва : Просвещение, 1958. 124 с.
3. Ареф'єв В. Г., Столітенко В. В. Фізичне виховання в школі : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 152 с.
4. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку „Я у Світі” / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред та упоряд. О. Л. Кононко. Київ : Світич, 2008. 430с.
5. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ : Видавництво, 2012. 26 с. // URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>
6. Бальсевич В. К. Развитие быстроты и координации у детей 4-6 лет // Теория и практика физической культуры. 1986. № 10. С. 21–24.
7. Бальсевич В. К. Физическая культура для всех и каждого. Москва : ФиС, 1988. С. 8–26.
8. Бех І. Д. Виховання особистості Київ : Либідь, 2008. 848 с.
9. Богініч О. Л. Педагогічні умови підвищення рухової активності дітей 4-5 років на заняттях з фізичної грамотності : автореф. дис...канд.пед.наук Київ, 1997. 24 с.
- 10.Бондаревский Е. Я. Родителям о физическом воспитании детей Москва : Знание, 1989. 47 с.
- 11.Ведмеденко Б. Ф. Взаимосвязи школы и семьи по внедрению физической культуры в быт школьников. // Рад. школа. 1980. №4. С. 73-76.

12. Вільчковський Е. С. Методика фізичного виховання в дитячому садку Київ: Рад.школа, 1979. 142 с.
13. Вильчковский Э. С. Физическая культура детей дошкольного возраста. Киев : Здоровье, 1979. 232 с.
14. Вильчковский Э. С. Развитие двигательной функции у детей. Киев : Здоровье, 1983. С. 16–43.
15. Вільчковський Е. С., Курок О. І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. 428 с. URL : <http://kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/13/2013/11/Teoriya-i-metoduka-fizuchnoho-vuhovannya-ditey-doshkilvogo-viky.pdf>
16. Вільчковський Е. С. Теорія й методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. Львів : ВНТЛ, 1988. 336 с.
17. Вільчковський Е. С. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 126 с.
18. Вільчковський Е. С. Рухливі ігри в дитячому садку. Київ : Рад.школа, 1989. С. 12–60.
19. Гуленков Н. В. Физкультура всем и каждому. Киев : Молодь, 1984. С. 5–12.
20. Денисенко Н. Ф. Витоки здоров'я дитини : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 160 с.
21. Державна національна програма «Діти України» // Дошкільне виховання. 1996. №6. С. 4–7.
22. Державна національна програма «Освіта (Україна ХХІ століття)». Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
23. Державна програма розвитку фізичної культури і спорту в Україні (Затверджена Президентом України 22 черв. 1994 року №334/94).
24. Дитина в дошкільні роки : керівництво для вихователів та батьків / під кер. Н. Ф. Денисенко. Запоріжжя, 1991.
25. Дмитренко Т. І. Руховий режим в дитячому садку. Київ : Рад.школа, 1980. 152 с.

26. Долинна О. Науково-методичне забезпечення фізичного виховання дошкільнят // Дошкільнє виховання. 2007. № 7. С. 14.
27. Дуркин П. К. Научно-методические основы формирования у школьников интереса к физической культуре : автореф. дис... докт. пед. наук : 13.00.01. Москва, 1994. 40 с.
28. Загородня Л. П., Тітаренко С. А, Барсуковська Г. П. Фізичне виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / За заг. ред. Л. П. Загородньої. Суми : «Університетська книга», 2011. 272с.
29. Закон України «Про дошкільну освіту та виховання» // Освіта України. 2000. 26 лип. (№30).
30. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». Київ, 1996. 22 с.
31. Запорожец А. В. Развитие общения у дошкольников. Москва, 1974. 254 с.
32. Змановский Ю. Ф. Воспитаем детей здоровыми. Москва : Медицина, 1989. 128 с.
33. Історія дошкільного виховання : Хрестоматія. Київ : Вища школа, 1990. 423 с.
34. Ильин А. В. Формирование эмоциональной сферы подростка в процессе физического воспитания в школе : дис... канд. пед. Наук : 13.00.01. Киев, 1964. 217 с.
35. Кенеман А. В. Физическая подготовка детей 5-6 лет к занятиям в школе. Москва : Просвещение, 1980. 138 с.
36. Козленко Н. А. Физическое воспитание учащихся первых классов шестилетнего возраста : пособ. для учителя. Киев: Рад.школа, 1988. 144 с.
37. Козлов И. М. Проблемы физического воспитания дошкольников // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 1996. №2. С. 11–12.
38. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. психол. наук. Київ, 2000. 28 с.
39. Коменский Я. А. Материнская школа // Избр. пед. соч.: в 2 т. Москва, 1982. Т.1. С. 201–247.

- 40.Лесгафт П. Ф. Руководство по физическому образованию детей школьного возраста // Собр. пед. соч. Москва, 1953. Т.1. 42 с.
- 41.Линець М. М. Основи методики розвитку рухових якостей. Львів : Світ, 1997. С. 20–27.
- 42.Лихачёв Л. В. Удовлетворённость занятиями физической культурой и спортом как фактор повышения эффективности учебно-педагогического процесса : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 1982. 15 с.
- 43.Лохвицька Л. В., Андриющенко Т. К. Дошкільникам про основи здоров'я : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 192 с.
- 44.Лущик І. В.Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Четвертий рік життя : метод. посіб. Харків : Основа, 2007. 176 с.
- 45.Лущик І. В. Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Шостий рік життя : метод. посіб. Харків : Основа, 2007. 224 с.
- 46.Макаренко А. С. Лекции о воспитании детей. Москва, 1947. 55 с.
- 47.Маханева М. Д. Воспитание здорового ребенка : пособ. для практических работников дошк. учреждений. Москва : АРКТИ, 2000. 107 с.
- 48.Никитин Б. П. Мы и наши дети. Ростов-на-Дону : Молот, 1991. 216 с.
- 49.Осокина Т. И. Физкультура в детском саду. Москва : Просвещение 1973. 173 с.
- 50.Пангелова Н. Є., Харіна Д. Л. Аналіз наукових досліджень проблем фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку // URL : <file:///D:/downloads/830-Article%20Text-2131-1-10-20141126.pdf>
- 51.Пантюк Т. І., Пантюк Ю. М. Теоретичні засади фізичного виховання дошкільників (історичний аспект) // URL : file:///D:/downloads/Mir_2010_12_14.pdf
- 52.Пасічник В. Напрями удосконалення змісту фізичного виховання дітей дошкільного віку за допомогою ігрових засобів // URL : <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/442>
- 53.Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 136 с.

- 54.Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. Київ : Академвидав, 2004. С. 160–184.
- 55.Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки. Київ : Абрис, 1998. С. 96–110.
- 56.Пономарев С. А. Растите малышей здоровыми. Москва : ФиС, 1992. 95 с.
- 57.Рунова М. О. Рухова активність дитини в дитячому садку Харків : Ранок, 2007. 192 с.
- 58.Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання. Львів–Краків–Париж : Просвіта, 1993. 127 с.
- 59.Сермеев Б. В., Атаев А. К., Мерлян А. В. Физическое воспитание в семье. Киев : Здоров'я, 1986. 293 с.
60. Сиволоб С. М. Формування постави у дітей 5-6 років у сучасній сім'ї засобами фізичного виховання. Київ : ТОВ «Міжнар. фін. агенція», 1998. 32 с.
61. Слабінська К. А., Мамешина М. А. Рівень фізичного здоров'я дітей старшого дошкільного віку // URL : <http://journals.uran.ua/hdafk-tmfv/article/view/111254>
62. Соколов В. А., Сологуб Е. Б., Виноградова Г. П., Никольская С. В. Физическое развитие детей дошкольного возраста СПб. : ГДОИФК им. П.Ф.Лесгафта, 1993. 39 с.
63. Стельмахович М. Г. Українці про сім'ю та родинне виховання // Дошкільне виховання. 1992. №12. С. 6–7.
64. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка // Вибр. твори : у 5 т. Київ : Рад.школа, 1976. Т.5. С. 410–414.
65. Сухомлинський В. О. Піклування про здоров'я молодого покоління, фізичне виховання // Вибр. твори : у 5 т. Київ : Рад.школа, 1976. Т. 1. С. 192–197.
66. Телинчи В. И. Гигиенические основы воспитания детей от 3 до 7 лет. Москва : Просвещение, 1987. 141 с.
67. Терентьева Н. Фізичне виховання: інноваційний підхід // Дошкільне виховання. 2007. № 7. С. 6-7.

68. Тешев К. И. Физическая культура дошкольника как педагогическая проблема. Майкоп, 1995. 15 с.
69. Ушинський К. Д. Про сімейне виховання. Київ : Рад. школа, 1974. 151 с.
70. Фізичне виховання дошкільників. Молодший вік / Упоряд. Л. Л. Шалімова. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 208 с.
71. Физическая подготовка детей 5-6 лет к занятиям в школе / под ред. А. В. Кенеман, М. Ю. Кистяковской, Т. И. Осокиной. Москва : Просвещение, 1980. 141 с.
72. Физкультура для всей семьи / сост. Т. В. Козлова, Т. А. Рябухина. Москва : ФиС, 1989. 463 с.
73. Фролов В. Г. Физкультурные занятия на воздухе с детьми дошкольного возраста. Москва : Просвещение, 1983. 190 с.
74. Хоменко Н. М. Формирование потребности в физическом совершенствовании у младших школьников : дис... канд. пед. наук. 13.00.01. Киев, 1991. 186 с.
75. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. / За заг. ред. З. Н. Борисової. Київ : Вища школа, 2004. 511 с.
76. Худолій О. М. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання : навч. посіб. Харків, 2008. 406 с.
77. Хухлаева Д. В. Теория и методика физического воспитания детей дошкольного возраста. Москва : Просвещение, 1971. 208 с.
78. Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації». Київ, 1998. 45 с.
79. Чепіга Я. Ф. Фізичне виховання // Проблеми виховання і навчання в світлі науки й практики : зб. психолого-педагогічних статей. Київ, 1913. Кн. 1. С. 38.
80. Шишкина В. А. Движение+движение : книга для воспитателя детского сада. Москва : Просвещение, 1992. 96 с.
81. Шевчук А. С. Розвиток дошкільнят в музично-руховій діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : Шкільний світ, 2006. 128с.

82. Эльконин Д. Б., Венгер А. Л. Особенности психического развития детей шести-семилетнего возраста. Москва, 1988. 286 с.